

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Інститут державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
ЧНУ ім. П.Могили
Іщенко Н.М.

«31» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЄС»

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Розробник

Завідувач кафедри

Гарант освітньої програми

Директор ІДУ

Директор ННПО

Начальник НМВ

Сорока С.В.

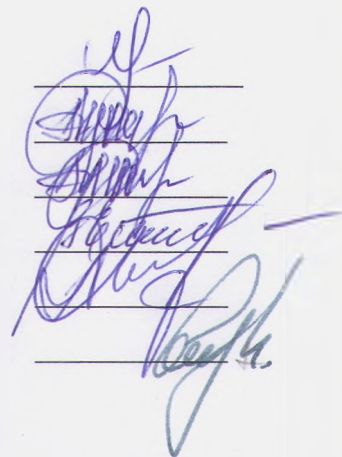
Штирьов О.М.

Штирьов О.М.

Ємельянов В.М.

Норд Г.Л.

Шкірчак С.І.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Історико-правові основи інтеграційних процесів в ЄС		
Галузь знань	28 «Публічне управління та адміністрування»		
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»		
Спеціалізація (якщо є)			
Освітня програма	Адміністративний менеджмент		
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)		
Статус дисципліни	Нормативна		
Курс навчання	2		
Навчальний рік	2020-21 н. р.		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	4	5т,6т,7т	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	7 кредитів/ 210 годин	7 кредитів/210 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
		Всього – 210 годин	
	– лекції	54 години	12 годин
	– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	36 годин	14 годин
– годин самостійної роботи студентів	120 годин	184 години	
Відсоток аудиторного навантаження	43%	12%	
Мова викладання	українська		
Форма проміжного контролю (якщо є)			
Форма підсумкового контролю	іспит		

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни є вивчення студентами сутності, форм, рівнів та суб'єктів міжнародної економічної інтеграції, виявлення передумов та наслідків створення регіональних інтеграційних союзів для країн-членів, набуття вмінь аналізувати й оцінювати євроінтеграційні наміри України в умовах міжнародних інтеграційних процесів.

Завдання вивчення дисципліни.

– удосконалити практичні навички проведення порівняльного аналізу договірно- правової основи Європейського Союзу, правової та інституційної систем Європейського Союзу та інших інституцій і агентств з аналогічними основами, системами та їх елементами в Україні та підготовки пропозицій щодо відповідного реформування, спрямованого на вдосконалення механізмів їх функціонування;

– розвинути здатність оцінювати дію правової системи Європейського Союзу та її роль у функціонуванні інших систем ЄС, а також окреслювати основні напрями пристосування (адаптації) законодавства України до законодавства ЄС;

– вдосконалити уміння критичного аналізу інституційної системи ЄС та механізмів співпраці між різними органами, інституціями та децентралізованими агентствами Європейського Союзу;

– розвинути вміння сприймати взаємодію в ЄС між окремими органами, інституціями та децентралізованими агентствами і сферами, в яких вони уповноважені приймати рішення;

Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студент *повинен знати*:

- понятійний та категорійний апарат у сфері європейської інтеграції;
- зміст основних етапів становлення інституційної системи ЄС;
- характерні риси і особливості організаційної моделі ЄС;
- структуру та напрями еволюції інституційної системи ЄС згідно з установчими

договорами ЄС.

- прерогативи, правовий статус, організаційну структуру й функції інститутів і органів ЄС;
- особливості системи прийняття рішень в ЄС;
- основоположні ознаки політичної системи ЄС;
- особливості формування бюджету ЄС;
- напрями інституціональної реформи ЄС

повинен вміти:

- працювати з текстами установчих договорів ЄС та аналізувати їх;
- готувати аналітичні довідки, пропозиції, рекомендації щодо державної політики у сфері європейської інтеграції та способів, форм і методів її реалізації на підставі аналізу зарубіжного досвіду;
- надавати консультації представникам органів державної влади та місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції на місцевому, регіональному та національному рівнях, а також у межах певної галузі, виходячи з чинного законодавства та існуючого євроінтеграційного досвіду;
- формувати необхідні умови для адаптації певних національних сфер суспільного життя у відповідності до європейських норм, вимог і стандартів та здійснювати таку адаптацію;
- оцінювати ефективність існуючих форм і методів у національній системі державного управління з врахуванням набутих знань про функціонування інституційно-правової системи ЄС.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності) на національному рівні та рівні країн ЄС.

ЗК10 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 3. Здатність збирати та аналізувати дані щодо сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, робити висновки (прогнози) про можливість їх використання на різних рівнях публічного адміністрування в умовах кіберзагроз.

ФК 4 Здатність до використання інструментів, методів і заходів професійного менеджменту у сфері публічного управління та адміністрування з урахуванням національного досвіду та досвіду країн ЄС.

ФК 5. Здатність до аналізування та оцінювання соціальних процесів, розгляду суспільних явищ в конкретних історичних умовах та здійснення професійної діяльності.

ФК 7. Вміння застосовувати інструменти менеджменту у сферах: державного і регіонального управління, соціального та політичного розвитку, публічних фінансів, комунікацій, конституційно-правових засад урядування, технологій управління людськими ресурсами, європейської співпраці

ФК 9 Вміння використовувати механізми інформаційних технологій електронного урядування в різних сферах публічного адміністрування.

ФК 10 Здатність до ідентифікації, оцінювання та управління реальними та потенційними ризиками та загрозами безпеки життєдіяльності людини, держави і суспільства.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН 5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування на національному рівні та рівні країн ЄС.

ПРН 23. Застосовувати інструментарій оцінювання ресурсного забезпечення, ризиків та ефективності заходів щодо впровадження оптимальних форм і методів діяльності органів публічного адміністрування, здійснювати техніко-економічне обґрунтування інноваційних проектів.

Програма навчальної дисципліни: розподіл годин

Денна форма

№ п/п	Найменування теми	Кількість годин		
		Лекції ден./заоч.	Групові ден./заоч.	Сам.роб. ден./заоч.
1	2	3	4	5
1	Тема 1. Історико-правовий аспект створення ЄС.		2	2
2	Тема 2. Інтеграційні процеси на Європейському континенті.		2	2
3	Тема 3. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз		2	2
4	Тема 4. Чотири розширення ЄС у XX столітті	2	2	2
5	Тема 5. Три розширення ЄС у XXI столітті	2	2	2
6	Тема 6. Об'єднана Європа у XXI столітті	2	2	2
7	Тема 7. Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення	2		2
8	Тема 8. Простір свободи, безпеки та справедливості Європейського Союзу		2	2
10	Тема 9. Установчі договори Європейського Союзу.		2	2
11	Тема 10. Основні засади правової системи Європейського Союзу	2	2	2
11	Тема 11. Інституційний розвиток Європейського Союзу		2	2
12	Тема 12. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування		2	2
13	Тема 13. Особливості функціонування Європейського парламенту	2	2	2
14	Тема 14. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС	2	2	2

15	Тема 15. Європейська комісія: склад, функції та повноваження	2	2	2
16	Тема 16. Суд Європейського Союзу як вища судова інстанція ЄС	2	2	2
17	Тема 17. Правовий статус людини і громадянина у ЄС. Хартія основних прав Європейського Союзу		2	2
18	Тема 18. Україна та політика європейської інтеграції			2
19	Тема 19. Внутрішнє забезпечення процесу інтеграції України до ЄС			2
20	Тема 20. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом		2	2
21	Тема 21. Адаптація вітчизняного публічного управління до надбань ЄС		2	2
	Контрольна робота 1			12
	Контрольна робота 2			12
ВСЬОГО:		18	36	66

Програма навчальної дисципліни: розподіл годин

Заочна форма

№ п/п	Найменування теми	Кількість годин		
		Лекції ден./заоч.	Групові ден./заоч.	Сам.роб. ден./заоч.
1	2	3	4	5
1	Тема 1. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз	2	2	21,7
2	Тема 2. Об'єднана Європа у XXI столітті	0	2	21,7
3	Тема 3. Установчі договори Європейського Союзу.	2	2	21,7
4	Тема 4. Основні засади правової системи Європейського Союзу	2	2	21,7
5	Тема 5. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування	2	2	21,7
6	Тема 6. Україна та політика європейської інтеграції	2	2	21,7
7	Тема 7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом	2	2	21,7
	Контрольна робота 1			16
	Контрольна робота 2			16
ВСЬОГО:		12	14	184

4. Зміст навчальної дисципліни: короткий план

4.1. Денна форма

4.1.1. План лекційних занять

Тема 1. Чотири розширення ЄС у ХХ столітті (2 год.)

1. Перше розширення Європи (Великобританія, Данія, Ірландія).
2. Середземноморське (друге і третє) розширення ЄС: Греція, Іспанія, Португалія
3. Четверте розширення (Швеція, Фінляндія, Австрія).
4. Результати інтеграції для нових країн-членів та ЄС

Тема 2. Три розширення ЄС у ХХІ столітті (2 год.)

1. Падіння Берлінської стіни - нова карта Європи.
2. Програми підтримки ЄС для Центральної та Східної Європи
3. Копенгагенські критерії членства в ЄС. Процес переговорів між ЄС та країнами-кандидатами.
4. П'яте та шосте розширення ЄС: виклики, результати та перспективи
5. Хорватія - останнє розширення ЄС. Країни-кандидати на вступ до ЄС
6. Brexit – вихід Великої Британії з ЄС

Тема 3. Об'єднана Європа у ХХІ столітті (2 год.)

Особливості та специфіка «епохи модерну» та «епохи постмодерну». Модерне мислення як підстава відтворення та поглиблення глобалізаційних конфліктів та катаклізмів. Образ групової ідентичності у постмодерному світі. Наслідки процесів глобалізації та вестернізації. Толерантність та консенсус в ХХІ столітті. Трансформації системи міжнародних відносин початку ХХІ ст. Сучасна система міжнародних відносин. Значення регіональних міждержавних об'єднань у сучасній системі міжнародних відносин. Постмодерні риси процесу творення Європейських Спільнот у період після Другої світової війни. Діалектика криз та реформ у розвитку Європейських Спільнот та Європейського Союзу. Євроінтеграція України в ситуації постмодерну: міфи та реалії. Соціокультурні та політичні проблеми в Україні та ЄС: принципова відмінність чи принципова схожість? Транзитний соціум: ознаки та прояви.

Тема 4. Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення (2 год.)

1. Європейська політика сусідства
2. Східне партнерство та Україна
3. Спільна зовнішня політика та безпека ЄС
4. Перспективи подальшого розширення ЄС. Країни-кандидати та потенційні країни

Тема 5. Основні засади правової системи Європейського Союзу (2 год.)

1. Правова природа та членство в Європейському Союзі
2. Поняття та основні принципи права ЄС
3. Первинне та вторинне право Європейського Союзу
4. Конституційний процес в Європейському Союзі та прийняття Лісабонського договору
5. Принципи організації та діяльності інститутів Європейського Союзу

Тема 6. Особливості функціонування Європейського парламенту (2 год.)

1. Еволюція становлення та структура Європейського парламенту.
2. Повноваження та процедури в Європейському парламенті.
3. Національні парламенти та Європейський парламент.
4. Європейський Парламент після прийняття Лісабонського договору.

Тема 7. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС (2 год.)

1. Місце та роль Європейської ради та Ради ЄС в інституційній структурі.
2. Європейська Рада: склад, функції та повноваження.
3. Рада Європейського Союзу як ключовий орган ЄС.

Тема 8. Європейська комісія: склад, функції та повноваження (2 год.)

1. Організаційна структура Європейської комісії.
2. Процедура призначення Європейської комісії.
3. Діяльність та основні пріоритети Європейської комісії.

Тема 9. Суд Європейського Союзу як вища судова інстанція ЄС (2 год.)

1. Роль і місце судових органів в системі інститутів Європейського Союзу.
2. Суд (Court of Justice).
3. Європейський Суд загальної юрисдикції (General Court).

4.2. План практичних (семінарських) занять

Тема 1. Історико-правовий аспект створення ЄС (2 год.).

Секторальна інтеграція в Європі. Паризька угода (1951) та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Цілі та інститути ЄОВС. Римські угоди (1957) та створення Європейського економічного Союзу (ЄЕС) та Євроатому. Поглиблення й розширення «Спільного ринку» (1969-1973). Розширення ЄЕС: Великобританія, Ірландія, Данія. Ломейська конвенція. Застій євробудівництва (1974-1984). Єдиний європейський акт (1986) і розширення інтеграції та політичного співробітництва в Європі. Маастріхтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Шенгенські домовленості та процеси європейської інтеграції. Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) – третя опора ЄС.

Тема 2. Інтеграційні процеси на Європейському континенті (2 год.).

1. Історія становлення ЄС: передумови, етапізація та структура. 2. Мета створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС) та Євроатома. 3. Особливості створення Європейського економічного співробітництва (ЄЕС). 4. Спільний ринок. 5. Економічна та політична інтеграція: угоди та послідовність розширення ЄС. 6. Маастрихтські критерії.

Тема 3. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз (2 год.).

1. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945-1954).
2. Період об'єднання і створення спільного ринку (1955-1989).
3. Подальше об'єднання. Єдиний валютний союз (1990 – сьогодні).

Тема 4. Чотири розширення ЄС у ХХ столітті (2 год.).

1. Перше розширення Європи (Великобританія, Данія, Ірландія).
2. Середиземноморське (друге і третє) розширення ЄС: Греція, Іспанія, Португалія
3. Четверте розширення (Швеція, Фінляндія, Австрія).
4. Результати інтеграції для нових країн-членів та ЄС

Тема 5. Три розширення ЄС у ХХІ столітті (2 год.).

1. Падіння Берлінської стіни - нова карта Європи.
2. Програми підтримки ЄС для Центральної та Східної Європи
3. Копенгагенські критерії членства в ЄС. Процес переговорів між ЄС та країнами-кандидатами.

4. П'яте та шосте розширення ЄС: виклики, результати та перспективи
5. Хорватія - останнє розширення ЄС. Країни-кандидати на вступ до ЄС
6. Brexit – вихід Великої Британії з ЄС

Тема 6. Об'єднана Європа у ХХІ столітті (2 год.).

Особливості та специфіка «епохи модерну» та «епохи постмодерну». Модерне мислення як підстава відтворення та поглиблення глобалізаційних конфліктів та катаклізмів. Образ групової ідентичності у постмодерному світі. Наслідки процесів глобалізації та вестернізації. Толерантність та консенсус в ХХІ столітті. Трансформації системи міжнародних відносин початку ХХІ ст. Сучасна система міжнародних відносин. Значення регіональних міждержавних об'єднань у сучасній системі міжнародних відносин. Постмодерні риси процесу творення Європейських Спільнот у період після Другої світової війни. Діалектика криз та реформ у розвитку Європейських Спільнот та Європейського Союзу. Євроінтеграція України в ситуації

постмодерну: міфи та реалії. Соціокультурні та політичні проблеми в Україні та ЄС: принципова відмінність чи принципова схожість? Транзитний соціум: ознаки та прояви.

Тема 7. Простір свободи, безпеки та справедливості Європейського Союзу (2 год.).

Зовнішня й безпекова політика як друга з «опор» права Європейського Союзу. динаміки їх розвитку, сутність змін в кінці ХХ століття. Дія міжнародних угод для держав членів ЄС відповідно до Договору про заснування Європейської Спільноти. Зовнішня компетенція Європейських Співтовариств і Союзу. Міжнародні зобов'язання ЄС. Положення статей 133 ДЕСп (Спільна торгівельна політика), 182 (створення асоціацій та 310 (угоди про асоціацію). Основні принципи зносин державчленів з третіми країнами поза компетенцією європейських інституцій. Розмежування компетенцій Союзу і держав-членів в сфері зовнішніх зносин, питання спільної компетенції. Нововведення Лісабонського договору: посада Вищого уповноваженого з зовнішньої політики Союзу, його компетенція, прямі й суміжні обов'язки. Особливості політик Співтовариств і Союзу в сфері безпеки. різний післявоєнний статус держав - засновників ЄС. Варіативність сучасної безпекової політики Союзу. Задіяність більшості держав-членів в Північноатлантичному договорі, розвиток політичного процесу в межах Організації з безпеки і співробітництва в Європі

Тема 8. Установчі договори Європейського Союзу (2 год.).

Установчі договори та ін. акти «первинного» права ЄС. Договір 1957 року про заснування створення Європейського економічного співтовариства та Маастрихтський договір 1992 року як два основоположні документи «первинного» права (піддаються змінам і доповненням в наступних актах, супроводжуються безліччю протоколів і застережень держав-членів (групових чи індивідуальних). Договір про створення Європейського економічного простору 1992 року. Амстердамський договір 1997 року, його зміст та значення. Ніццький договір 2001 року, його зміст та значення.

Тема 9. Основні засади правової системи Європейського Союзу (2 год.).

1. Правова природа та членство в Європейському Союзі
2. Поняття та основні принципи права ЄС
3. Первинне та вторинне право Європейського Союзу
4. Конституційний процес в Європейському Союзі та прийняття Лісабонського договору
5. Принципи організації та діяльності інститутів Європейського Союзу

Тема 10. Інституційний розвиток Європейського Союзу (2 год.).

1. Наднаціональні інституції у Спільноті з вугілля та сталі
2. Розвиток інституційної спроможності Європейської економічної спільноти
3. Європейське співтовариство та подальший розвиток інституцій ЄС
4. Амстердамський договір, Ніццький договір та Лісабонський договори та їх вплив на функціонування інституцій ЄС

Тема 11. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування (2 год.)

1. Загальний опис інституцій ЄС та їх функцій
2. Інституційна основа Європейського Союзу
3. Інші установи та органи Європейського Союзу

Тема 12. Особливості функціонування Європейського парламенту (2 год.)

1. Еволюція становлення та структура Європейського парламенту.
2. Повноваження та процедури в Європейському парламенті.
3. Національні парламенти та Європейський парламент.
4. Європейський Парламент після прийняття Лісабонського договору.

Тема 13. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС (2 год.)

1. Місце та роль Європейської ради та Ради ЄС в інституційній структурі.
2. Європейська Рада: склад, функції та повноваження.
3. Рада Європейського Союзу як ключовий орган ЄС.

Тема 14. Європейська комісія: склад, функції та повноваження (2 год.)

1. Організаційна структура Європейської комісії.
2. Процедура призначення Європейської комісії.
3. Діяльність та основні пріоритети Європейської комісії.

Тема 15. Суд Європейського Союзу як вища судова інстанція ЄС (2 год.)

1. Роль і місце судових органів в системі інститутів Європейського Союзу.
2. Суд (Court of Justice).
3. Європейський Суд загальної юрисдикції (General Court).

Тема 16. Правовий статус людини і громадянина у ЄС. Хартія основних прав Європейського Союзу. (2 год.)

Поняття громадянства ЄС. Хартія Європейського Союзу про основні права: значення та зміст. Правовий статус людини і громадянина у засновницьких договорах ЄС. Деякі інститути ЄС, що діють у сфері захисту прав людини. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. «Хартія основних прав ЄС» втілення вірності держав-членів ЄС європейським і міжнародним принципам і стандартам з захисту прав людини і основних свобод.

Тема 17. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2 год.)

Підготовка Угоди про асоціацію. Політична асоціація та економічна інтеграція України. Основні складові Угоди. Принципи Угоди. Мета Угоди. Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію. Порядок реалізації Угоди. Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

Тема 18. Адаптація вітчизняного публічного управління до надбань ЄС (2 год.)

Управлінські аспекти адаптації національного законодавства до надбань Європейської Спільноти. Інституційне оформлення європейського напряму розвитку України. Напрями реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС. Впровадження європейських стандартів. Відповідність критеріям членства в Євросоюзі. Забезпечення «чотирьох свобод» ЄС. Гармонізація митної політики. Забезпечення недопущення дискримінації. Міграційна політика. Реформа виборчої системи. Врахування досвіду євроінтеграції країн Центрально-Східної Європи при виробленні державної політики України. Перспективи подальшої євроінтеграції.

4.2. Заочна форма

4.1.2. План лекційних занять

Тема 1. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз

1. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945-1954).
2. Період об'єднання і створення спільного ринку (1955-1989).
3. Подальше об'єднання. Єдиний валютний союз (1990 – сьогодні).

Тема 2. Установчі договори Європейського Союзу.

Установчі договори та ін. акти «первинного» права ЄС. Договір 1957 року про заснування створення Європейського економічного співтовариства та Маастрихтський договір 1992 року як два основоположні документи «первинного» права (піддаються змінам і доповненням в наступних актах, супроводжуються безліччю протоколів і застережень держав-членів (групових чи індивідуальних). Договір про створення Європейського економічного простору 1992 року. Амстердамський договір 1997 року, його зміст та значення. Ніццький договір 2001 року, його зміст та значення.

Тема 3. Основні засади правової системи Європейського Союзу

1. Правова природа та членство в Європейському Союзі
2. Поняття та основні принципи права ЄС

3. Первинне та вторинне право Європейського Союзу
4. Конституційний процес в Європейському Союзі та прийняття Лісабонського договору
5. Принципи організації та діяльності інститутів Європейського Союзу

Тема 4. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування

1. Загальний опис інституцій ЄС та їх функцій
2. Інституційна основа Європейського Союзу
- 3 Інші установи та органи Європейського Союзу

Тема 5. Україна та політика європейської інтеграції

Еволюція розвитку відносин ЄС і України. Політикоправові аспекти виконання між Україною та ЄС Угоди про партнерство і співробітництво (16.06.1994). Програми ЄС щодо України: результати впровадження. Особливості політичного діалогу Україна – ЄС. Здобутки української держави на шляху адаптації національного законодавства до стандартів ЄС. Євроінтеграційні перспективи України після останньої хвилі розширення Європейського Союзу. План дій Україна – ЄС (21.02.2005). Розвиток наукового аналізу євроінтеграційної політики України у вітчизняній політичній думці. Переговори між Україною та Європейським Союзом стосовно укладення Угоди про асоціацію: їх труднощі. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Проблема інтеграції України як чинник внутрішньо-політичної боротьби.

Тема 6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Підготовка Угоди про асоціацію. Політична асоціація та економічна інтеграція України. Основні складові Угоди. Принципи Угоди. Мета Угоди. Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію. Порядок реалізації Угоди. Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, підгрупових) занять

Тема 1. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз

1. Європа після Другої світової війни – початок співпраці (1945-1954).
2. Період об'єднання і створення спільного ринку (1955-1989).
- 3 Подальше об'єднання. Єдиний валютний союз (1990 – сьогодні).

Тема 2. Об'єднана Європа у XXI столітті

Особливості та специфіка «епохи модерну» та «епохи постмодерну». Модерне мислення як підстава відтворення та поглиблення глобалізаційних конфліктів та катаклізмів. Образ групової ідентичності у постмодерному світі. Наслідки процесів глобалізації та вестернізації. Толерантність та консенсус в XXI столітті. Трансформації системи міжнародних відносин початку XXI ст. Сучасна система міжнародних відносин. Значення регіональних міждержавних об'єднань у сучасній системі міжнародних відносин. Постмодерні риси процесу творення Європейських Спільнот у період після Другої світової війни. Діалектика криз та реформ у розвитку Європейських Спільнот та Європейського Союзу. Євроінтеграція України в ситуації постмодерну: міфи та реалії. Соціокультурні та політичні проблеми в Україні та ЄС: принципова відмінність чи принципова схожість? Транзитний соціум: ознаки та прояви.

Тема 3. Установчі договори Європейського Союзу.

Установчі договори та ін. акти «первинного» права ЄС. Договір 1957 року про заснування створення Європейського економічного співтовариства та Маастрихтський договір 1992 року як два основоположні документи «первинного» права (піддаються змінам і доповненням в наступних актах, супроводжуються безліччю протоколів і застережень держав-членів (групових чи індивідуальних). Договір про створення Європейського економічного

простору 1992 року. Амстердамський договір 1997 року, його зміст та значення. Ніщський договір 2001 року, його зміст та значення.

Тема 4. Основні засади правової системи Європейського Союзу

1. Правова природа та членство в Європейському Союзі
2. Поняття та основні принципи права ЄС
3. Первинне та вторинне право Європейського Союзу
4. Конституційний процес в Європейському Союзі та прийняття Лісабонського договору
5. Принципи організації та діяльності інститутів Європейського Союзу

Тема 5. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування

1. Загальний опис інституцій ЄС та їх функцій
2. Інституційна основа Європейського Союзу
3. Інші установи та органи Європейського Союзу

Тема 6. Україна та політика європейської інтеграції

Еволюція розвитку відносин ЄС і України. Політикоправові аспекти виконання між Україною та ЄС Угоди про партнерство і співробітництво (16.06.1994). Програми ЄС щодо України: результати впровадження. Особливості політичного діалогу Україна – ЄС. Здобутки української держави на шляху адаптації національного законодавства до стандартів ЄС. Євроінтеграційні перспективи України після останньої хвилі розширення Європейського Союзу. План дій Україна – ЄС (21.02.2005). Розвиток наукового аналізу євроінтеграційної політики України у вітчизняній політичній думці. Переговори між Україною та Європейським Союзом стосовно укладення Угоди про асоціацію: їх труднощі. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Проблема інтеграції України як чинник внутрішньо-політичної боротьби.

Тема 7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Підготовка Угоди про асоціацію. Політична асоціація та економічна інтеграція України. Основні складові Угоди. Принципи Угоди. Мета Угоди. Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію. Порядок реалізації Угоди. Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Під час вивчення дисципліни студенти отримують бали за такі види робіт:

1. Відповіді на семінарських заняттях.
2. Виконання контрольної роботи.

1. **Відповіді на семінарах.** Всього для студентів заочної форми, навчальним планом передбачено 14 годин – 7 семінарських занять. Відповідь на кожному семінарі оцінюється максимум в 4 балів, в результаті працюючи плідно протягом семестрів студент має змогу отримати 28 балів.

2. **Виконання контрольної роботи.** Студентам пропонується виконати дві контрольні роботи з теми на вибір

Вона оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- використання довідкової літератури за останні 3 роки;
- якість оформлення.

Таким чином, максимальна кількість балів для студентів заочної форми – **16 балів.**

Тематика контрольних робіт:

1. Джерела права Європейського Союзу. 2. Вторинне законодавство Європейського

Союзу. Законодавчі повноваження Ради та Європейської комісії. 3. Рішення Суду Європейського Союзу. 4. Еволюція Європейського Союзу (передумови та етапи створення). 5. План Роберта Шумана (1959р.), як передумова європейської інтеграції та створення Європейських Співтовариств. 6. Договір про Європейське Співтовариство вугілля та сталі (1951р.) та його наслідки. 7. Договір про Європейське Економічне Співтовариство (1957р.) та його мета. 8. Створення Європейської асоціації вільної торгівлі (1960р.): мета та наслідки. 9. Компетенція Європейського Союзу. 10. Інституційна система Європейського Союзу. 11. Судова система Європейського Союзу. 12. Загальний суд Європейського Союзу. 13. Спеціалізовані суди Європейського Союзу. 14. Органи та установи Європейського Союзу. 15. Доктрина верховенства права Європейського Союзу над національним правом держав – членів. 16. Відповідальність держав – членів перед індивідами за порушення права Європейського Союзу. 17. Правовий статус людини і громадянина у Європейському Союзі. 18. Хартія Європейського Союзу про основні права: значення та зміст. 19. Вільний рух товарів у Європейському Союзі. 20. Засади вільного пересування осіб у Європейському Союзі. 21. Вільне пересування працівників у Європейському Союзі. 22. Обмеження вільного пересування громадян Європейського Союзу. 23. Заборона дискримінаційного оподаткування у Європейському Союзі. 24. Свобода ділового заснування компаній у Європейському Союзі. 25. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів у Європейському Союзі. 26. Свобода надання та отримання послуг у Європейському Союзі. 27. Транскордонний характер послуг у праві Європейського Союзу. 28. Свобода руху капіталу в Європейському Союзі. 29. Правове регулювання фінансових послуг у Європейському Союзі. 30. Етапи створення економічного та валютного Союзу. 31. Правове забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу. 32. Євроінтеграційне законодавство України. 33. Загальна характеристика Угоди про партнерство та Співробітництво, підписаної між ЄС та Україною в Люксембурзі 14 червня 1994 р. 34. Маастрихтський Договір про заснування ЄС (1992 р.). 35. Договір про Конституцію для Європи (2004 р.). 36. Договір про Реформи (Лісабонський договір, 2007 р.). 37. Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС.

Вимоги до написання контрольної роботи:

Контрольна робота представляє собою самостійне дослідження і включає: виклад суті питання; теоретичне узагальнення і науково обґрунтовані висновки; список використаної літератури. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Структура контрольної роботи містить такі елементи: титульна сторінка, план, основна частина (розділи, пункти, підпункти) розкривається тема контрольної роботи шляхом висвітлення основних питань); висновки (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу; б) вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу); список літератури (містить використані джерела та публікації).

Контрольну роботу набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15 мм. Її роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг контрольної роботи до 15 сторінок

4.4.Забезпечення освітнього процесу

Освітньо-професійна програма. Робоча програма з дисципліни «Історико-правові основи інтеграційних процесів в ЄС» для заочної форми навчання.

Плани семінарських занять.

Завдання для самостійної роботи.

Екзаменаційні білети для підсумкового контролю знань студентів спеціальності спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» заочної форми навчання.

Методичні, мультимедійні, опорні матеріали для лекційних, семінарських занять.

**Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання
Заочна форма навчання:**

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на семінарах	28 (4*7)
2	Виконання контрольної роботи	32 (16*2)
3	Складання іспиту	40
	Всього	100

Заочна форма

№ з/п	Види робіт. Критерії оцінювання знань студентів	Бали рейтингу	Максимальна кількість балів
1. Бали опитування на семінарських заняттях, бали виконання практичного завдання (4 бали x 7 занять = 28 балів)			
	Критерії оцінювання		бали
	студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.		4
	студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає, але допускає незначні помилки під час усних виступів та письмових відповідей, добре знає зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.		3
	студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, але викладає його не достатньо аргументовано під час усних виступів, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому лише обов'язкову літературу		2
	студент володіє навчальним матеріалом, але викладає його не достатньо аргументовано під час усних та письмових відповідей, не достатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому лише матеріал посібника		1
	студент частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.		0,5
2. Бали за виконання есе, або контрольної роботи (15 балів)			
	Критерії оцінювання		16 балів
	робота виконана та захищена згідно вимог та методичних рекомендацій у повному обсязі		16

робота виконана та захищена з незначними порушеннями вимог та методичних рекомендацій	10-15
робота виконана згідно вимог та методичних рекомендацій, але не захищена	5-9
робота не захищена або виконана частково, з порушенням вимог і методичних рекомендацій	2-4
робота не здана або виконана частково, із значними порушеннями вимог і методичних рекомендацій	0-1

5. Підсумковий контроль (іспит)

Перелік питань до іспиту з дисципліни

1. Поняття права Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу із внутрішньодержавним (національним) і міжнародним правом.
2. Право Європейського Союзу як сфера наукового пізнання і навчальна дисципліна. Основні теоретичні концепції і наукові школи права ЄС.
3. Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація.
4. Принципи верховенства і прямої дії права Європейського Союзу.
5. Джерела права Європейського Союзу: загальна характеристика. Первинне і вторинне право Європейського Союзу.
6. Установчий договір Європейського Союзу: структура, зміст, порядок прийняття та внесення змін.
7. Хартія Європейського Союзу про основні права і свободи: причини прийняття, порядок розробки, структура, зміст.
8. Нормативно-правові акти Європейського Союзу.
9. Прецедентне право Європейського Союзу.
10. Принципи субсидіарності і пропорційності у праві Європейського Союзу.
11. Принципи діяльності Європейського Союзу.
12. Органи Європейського Союзу: загальна характеристика. Класифікація органів Європейського Союзу.
13. Правовий статус Ради Європейського Союзу.
14. Правовий статус Європейської комісії.
15. Правовий статус Європейського парламенту.
16. Правовий статус Суду ЄС і Суду першої інстанції.
17. Правовий статус Палати аудиторів.
18. Правовий статус Європейської ради.
19. Допоміжні і консультативні органи Європейського Союзу.
20. Загальна характеристика компетенції Європейського Союзу. Проблеми розширення компетенції Європейського Союзу у сучасних умовах.
21. Європейський Союз: основні етапи формування. Структура Європейського Союзу.
22. Порядок вступу до Європейського Союзу нових держав-членів. Проблеми розширення Європейського Союзу на сучасному етапі.
23. Правове регулювання спільного ринку Європейського Союзу.
24. Поняття і класифікація принципів спільного ринку ЄС.
25. Принцип вільного руху товарів у праві ЄС: поняття, зміст, гарантії, обмеження..
26. Принципи вільного руху послуг і свободи заснування у праві ЄС.
27. Принцип вільного руху капіталу і здійснення платежів у праві ЄС.
28. Правові основи економічного і валютного союзу держав-членів ЄС. Основні етапи формування економічного і валютного союзу.
29. Порядок введення в обіг єдиної валюти ЄС (євро).
30. Європейська комісія: місце у системі органів Європейського Союзу, повноваження.
31. Склад та порядок формування Європейської комісії. Правовий статус членів Комісії. Відставка Комісії.

32. Економічна, політична та правова інтеграція західноєвропейських держав після закінчення другої світової війни (1945–1951 рр.).
33. Структура, організація роботи та процедура прийняття рішень Європейською комісією.
34. Європейське Об'єднання Вугілля та Сталі (ЄОВС): причини створення, правовий статус. Основні риси Паризького договору про заснування ЄОВС 1951 року.
35. Суд Європейський співтовариств: причини створення, правовий статус, юрисдикція.
36. Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом): причини створення, правовий статус. Основні риси Римського договору про заснування Євратому 1957 року.
37. Склад та порядок формування Європейського суду. Правовий статус суддів і юридичних радників.
38. Європейське Економічне Співтовариство (ЄЕС): причини створення, правовий статус. Основні риси Римського договору про заснування ЄЕС 1957 року.
39. Структура, організація роботи та процедура прийняття рішень Європейським судом.
40. Правове становище Суду першої інстанції Європейського Союзу.
41. Правове становище Палати аудиторів (Рахункової палати) Європейського Союзу.
42. Консультативні органи Європейського Союзу: Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів.
43. Маастрихтський договір про Європейський Союз 1992 року. Структура Європейського Союзу.
44. Правовий статус Європейської ради.
45. Принцип верховенства права Європейського Союзу.
46. Принцип субсидіарності у праві Європейського Союзу.
47. Система права Європейського Союзу.
48. Правові основи діяльності ЄС в економічній сфері: внутрішній ринок, торгова, аграрна, транспортна, науково-технічна, антимонопольна політика Союзу.
49. Принцип прямої дії права Європейського Союзу.
50. Правові основи діяльності ЄС у соціальній та духовно-культурній сферах: соціальна політика, політика в області культури і освіти, охорони здоров'я.
51. Правові основи спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу.
52. Уніфікація як метод розвитку правової інтеграції в Європейському Союзі. Поняття і юридичні властивості регламенту.
53. Гармонізація як метод розвитку правової інтеграції в Європейському Союзі. Поняття і юридичні властивості директив.
54. Громадянство Європейського Союзу.
55. Основи правового становища громадян Європейського Союзу.
56. Індивідуальні та рекомендаційні акти ЄС.
57. Амстердамський договір 1997 року: причини укладення, зміст.
58. Ніщський договір 2000 р. : причини укладення, зміст
59. Лісабонський договір – новий етап у розвитку права Європейського Союзу.
60. Прецедентне право Європейського Союзу.
61. Інститути Європейського Союзу: загальна характеристика. Класифікація інститутів Європейського Союзу.
62. Елементи наднаціональності у правовому статусі інститутів Європейського Союзу.
63. Принцип вільного руху працівників у праві Європейського Союзу: поняття, зміст, гарантії, обмеження.
64. Рада Європейського Союзу: місце у системі органів Союзу, повноваження.
65. Склад та порядок формування Ради Європейського Союзу. «Спільна» та «спеціальна» Рада.
66. Внутрішня структура, організація роботи та процедура прийняття рішень Радою Європейського Союзу.

67. Європейський парламент: місце у системі органів Європейського Союзу, повноваження.

68. Склад і порядок формування Європейського парламенту. Правове становище депутатів Європейського парламенту.

69. Керівні та допоміжні органи Європейського парламенту. Організація роботи та процедура прийняття рішень.

70.

Приклад екзаменаційного білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Інститут державного управління

Рівень вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Навчальна дисципліна «Історико-правові основи інтеграційних процесів в ЄС»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____

1. Європейський Союз: основні етапи формування. Структура Європейського Союзу.
2. Визначте структуру та правовий статус Ради Європейського Союзу.
3. Лісабонський договір – новий етап у розвитку права Європейського Союзу.

Затверджено на засіданні кафедри публічного управління та адміністрування

Протокол №__ від «__» _____ 2021 року

Завідувач кафедри, професор

Підготувала: професор кафедри

Штиршов О.М.

Сорока С.В.

Система оцінювання роботи студентів

Вся робота студента за період вивчення курсу оцінюється у 100 балів максимум. Сума 90 балів і вище оцінюється оцінкою «відмінно», 75-89 – «добре», 60-74 – «задовільно». Загальна кількість балів визначається за формулою: $100=60+40$ (іспит). До іспиту студент має змогу набрати 60 максимальних балів.

Студент здає індивідуальні завдання на перевірку відповідно до планових термінів їх виконання. На іспиті студент може отримати додаткові запитання за змістом його індивідуальних завдань.

Іспитовий білет складається з 3 питань. Кожне питання білету оцінюється у 10 балів. Кожне додаткове питання оцінюється на 5 балів. При відмінному складанні іспиту студент отримує 40 балів. Максимальна сума 60 балів може бути зарахована до загальної суми балів тільки за умов успішного складання іспиту

Максимальна кількість балів за іспит

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповідь на перше питання	10
2	Відповідь на друге питання	10
3	Відповідь на третє питання	10

4	Відповідь на додаткові питання (2*5)	10
	Всього	40

6. Рекомендована література

1. Лиссабонский договор, изменяющий Договор о Европейском Союзе и Договор об учреждении Европейского Сообщества (Лиссабон, 13 декабря 2007 г.) (2007/C 306/01). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/treaties/lisbon>
2. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали. – Харків: Право, 2015. – 328 с.
3. Сорока С.В., Плевак С.М. Досвід трансформації системи центральних і місцевих органів державної влади Республіки Польща для України. Навчально-методичний посібник. – Миколаїв:ЦППК, 2018. – 49 с.
4. Сорока С., Палагнюк Ю., Сай Д. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». — Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/>

Підручники та навчальні посібники:

5. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб.. - Київ: Центр учб. літ., 2018. - 415 с.
6. Медведєв Ю.Л. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. / Ю.Л. Медведєв, Г.Б. Сорока. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. – 288 с.
7. Сорока С., Палагнюк Ю., Сай Д. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». — Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/>
8. Світова та європейська інтеграція: Навчальний посібник. - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. – 340 с.
9. Handbook of European Policies. Interpretive Approaches to the EU (2018) / Edited by Hubert Heinelt, Sybille Munch: Edward Elgar Publishing Limited, UK.
10. Soroka S. V. Pravova ta instutuziyna systema EC ta problemy priynyattya Konstutuzii (Legal and Institutional Bases of the EU and Challenges of the EU Constitution's Ratification) // Svitova and Evropeyska integriaziya: navchal'nyi posibnyk (World and European Integration: a Textbook). - Mykolayiv: PMMSU Publishing House, 2008. – pp. 163-195. (340 p.)